

בדרך הרמז

רמזי תורה מלוקטים ומעובדים
על עניני המשכן והמקדש שבפרשיות:

תרומה, תצוה, תשא

בשיחת ש"פ משפטים תשמ"ט (לפני שלושים שנה):

"הצעה-בקשה חדשה, על מנת לפרסם בכל מקום מקום:

מכיון שנכנסים לשבוע דפרשת תרומה, ולאחרי זה פרשת תצוה וכן (בהתחלת) פרשת תשא, שבפרשיות אלו נתבארו כל פרטי הציוויים דמעשה המשכן, כלי המשכן, בגדי כהונה וכו' - כדאי ונכון ביותר שנוסף על לימוד חלק מהפרשה בכל יום עם פירוש רש"י, יוסיפו וילמדו גם מפירושי חז"ל בתורה שבעל פה (נוסף על פירוש רש"י, **פשוטו** של מקרא, גם הלימוד על דרך הדרש וכו')...

שההוספה בלימוד עניני המשכן ומקדש ממהרת ומזרזת עוד יותר את בנין בית המקדש השלישי .. בנין הבית בפועל ממש".

*

על יסוד שיחה זו, בא כאן תדפיס-דוגמא על עניני המשכן והמקדש שבפרשיות הנזכרות - תרומה, תצוה, תשא - מתוך הספר 'בדרך הרמז' שעתיד לצאת לאור בעז"ה.

ענינו של הספר הוא להגיש בדרך קצרה ובהירה רעיונות מתוך חלק ה'רמז' שבתורה, שבטבע העולם כי הם מתקבלים בחביבות מיוחדת, והתועלת בהם למלמדים, מגידי שיעורים, דרשנים וכו' מפורסמת.

הרמזים נלקטו מכמה וכמה ספרים, ויש לציין במיוחד את סדרת הספרים 'לקוטי לוי יצחק' של הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל, שבקרוב יציין העולם היהודי מלאות 75 שנה להסתלקותו (כ"ף מנחם-אב תש"ד), ובתורתו מוצאים אנו הפלאה מיוחדת בלימוד זה 'בדרך הרמז'.

התקוה היא שהספר השלם יצא לאור לקראת יום ההילולא ה-75 - כ"ף מנחם-אב תשע"ט, הבא עלינו לטובה ולברכה, ויהי רצון שעד אז כבר יקויים היעוד "הקיצו ורננו שוכני עפר", לא רק 'בדרך הרמז' אלא כפשוטו ממש בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו.

רמזים לפרשת תרומה

א. מה מיוחד בימי זה "בבכל שבוע? / ב. 'זהב כסף ונחושת' - שלושה מצבים, שלוש תקופות בהיסטוריה / ג. בית המקדש הראשון - הוא ה'קדוש' / ד. הגביעים שבמנורה רומזים למלכי ישראל ויהודה / ה. המנורה עשויה מ'ככר' זהב - מסר נצחי בעבודת ה'

הפרשה נקראת "תרומה", ובה בא ציווי הקב"ה למשה לקחת מעם ישראל את תרומותיהם שנועדו להקמת המשכן. בדברי הקב"ה מפורטים כל החומרים הנדרשים שבני ישראל צריכים לתרום, והרשימה מתחילה בשלושת סוגי המתכות: "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם - זהב וכסף ונחשת".

ה'חתם סופר' (בספרו 'תורת משה'), מוצא בפסוק הזה רמז מעניין ל...ימים שבהם קוראים בתורה:

המלה 'תרומה' מסמלת את ה'תורה' - ואכן, האותיות של המלה 'תורה' מסתרות בתוך המלה 'תרומה', והאות מ"ם גם היא שייכת לתורה: היא מזכירה לנו את ארבעים הימים שבהם היה משה בהר סיני כדי לקבל את דברי התורה מהקב"ה.

"וזאת התרומה אשר תקחו מאתם" - אלו הימים שבהם בני ישראל נדרשים לקרוא בספר התורה!¹

1. עוד בשייכות הפסוק לתורה: האותיות האחרונות בארבעת המלים הראשונות של הפסוק - "וזאת התרומה אשר תקחו" - מתחברות למלה תורה (כך מבואר ב'תוספות השלם' כאן).

זהב - שלושת הימים שבהם קוראים בתורה בכל שבוע: יום ז' [=שבת], יום ה' ויום ב';

כסף - שלושה חגים גדולים שבהם קוראים בתורה: כ'פור, ס'זכות, פ'סח [וגם פ'ורים];

נחשת - עוד הזדמנויות שבהם קוראים בתורה: נ'רות [=חג החנוכה], ח'ודש [=ראש חודש], ש'בועות, ת'עניות [=צומות].

ולמי שתהיה: למה לא הזכרנו את ראש השנה? אז ראשית, ראש השנה הוא גם ראש-חודש (א' תשרי), כך שאפשר לומר שהוא כלול באות ח' של 'נחשת' הרומזת לראש-חודש; ושנית, ראש השנה נקרא לרוב בתואר 'יום הזכרון', כך שהאות ז' שבמלה 'זהב' יכולה להתפרש גם עליו.

ב

ראינו כיצד הזהב, הכסף והנחשת רומזים לנו על ימי קריאת התורה, ועכשיו נראה כיצד המלים הללו מייצגות מצבים שונים בנתינת תרומה לצדקה (שזה בעצם הנושא כאן).

ובכן, בעלי התוספות מחלקים את הנותנים לשלושה קבוצות: יש לך אדם שנותן צדקה כשהכל בסדר, כולם בריאים ואין בעיות - הצדקה שלו היא חשובה ויקרה כמו 'זהב'; יש אדם שנזכר לתת רק כשהוא חש ריח של סכנה ואז הוא ממחר לתת צדקה כאמצעי הגנה - הצדקה שלו נחשבת כמו 'כסף', הפחות מזהב; ויש מי שפותח את ידו רק לאחר שהוא (ל"ע) כבר נפל למשכב, אז הוא נותן צדקה כדי להבריא ולהשתקם [ואולי הוא כבר מיואש מחיי העולם הזה ונותן צדקה כדי שתהיה לו זכות בעולם הבא] - גם זו מצוה, כמובן, אבל זה דומה יותר ל'נחשת'.

מה שמעניין הוא שהמצבים הללו רמוזים בנוטריקון של המלים²:

זהב - זה הנותן בריא;

2. ראה מקורות לכך בתורה שלימה' על הפסוק את לח, וב'תוספות השלם' על הפסוק את יב.

כסף - כשיש סכנת פחד [או: כשיש סכנה - פודה³, או: כשרואה סכנה - פותח];

נחשת - נתינת [או: נדר] חולה שאמר תנו.

הרבי מליובאוויטש מוסיף⁴, שיש כאן רמז לשלושה חלקים כלליים בהיסטוריה של עם ישראל:

הימים שמאז יציאת מצרים ועד לחורבן הבית הראשון היו ימים של "זהב" - זה הנותן בריא: באופן כללי. היו אלו ימים 'בריאים' ובטוחים, בצילם של המשכן והבית הראשון. [מעניין גם שהתשתית לבית הראשון הוכנה על ידי דוד המלך - והשם "דוד" הוא בגימטריא "זהב"⁵].

הימים שלאחר מכן, ימי שיבת ציון ועד לחורבן הבית השני היו ימים של "כסף" - כשיש סכנת פחד: מצד אחד נהגו אז עם ישראל מאורו של בית המקדש השני, אבל מצד שני היתה חסרה המנוחה והשלווה; באותה תקופה סבל העם ממתח מתמיד, צוררים שבאו מכיוונים שונים ואיימו כל הזמן לפגוע בחיים היהודיים, בירושלים ובבית המקדש.

אך לאחר מכן ירדנו למצב חמור יותר, שבו לצערנו אנו נמצאים עד היום - "נחשת", נתינת חולה שאמר תנו: לאחר החורבן, עם ישראל נחשב כמו 'חולה', ואנו מבקשים מהקב"ה את הנתינה הגדולה - שיתן לנו את בית המקדש השלישי, במהרה בימינו.

ואם כבר הגענו לדבר על ההיסטוריה של בתי המקדש, נראה כיצד הכל מקופל בפסוק המפורסם שבתחילת הפרשה⁶: "ועשו לי מקדש - ושכנתי בתוכם".

נזכיר קודם את סדר השתלשלות הדברים:

3. ראה ספר השיחות תשמ"ט חלק א עמ' 264 הערה 89.

4. שיחת שבת פרשת ויחי תשנ"ב.

5. כך אומר 'בעל הטורים' בפרשתנו כה, כד.

6. כה, ח.

המשכן, שעליו מספרת הפרשה, הוקם לראשונה על ידי משה רבינו ומאז נדד במדבר ביחד עם בני ישראל. כשהגיעו לארץ, אחרי 14 שנים של התאקלמות, הוצב המשכן במקום קבוע - בעיר שילה; שנים רבות עמד המשכן שם, עד שנחרב לאחר 369 שנים.

לאחר חורבן שילה שוב נדד המשכן ממקום למקום, עד ששלמה המלך הקים לתפארה את בית המקדש הראשון שהאיר במשך 410 שנים. לאחר 70 שנה של גלות חזרו העולים מבבל והקימו את הבית השני - שנחרב לאחר 420 שנים.

שלושת ה'תחנות' הללו רמוזות באותיות המלה 'ושכנת' (כך מסבירים בעלי התוספות):

ושכן ת"י - בבית הראשון שרתה השכינה ת"י (=410) שנים.

ושני ת"כ - הבית השני עמד ת"כ (=420) שנים.

וכשנקה רק את האותיות השורשיות שבמלה זו, האותיות שכן (=370) נקבל את מספר שנות קיום משכן שילה (בהפרש של אחד, שכן המשכן עמד בשילה 369 שנים).

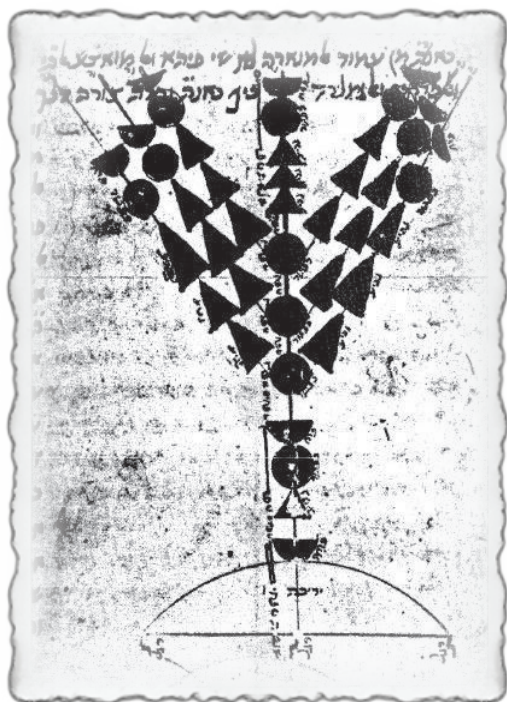
כשנרצה לדרג את שלושת אלו מבחינת חשיבותם ומעלתם, נמצא שהבית הראשון נחשב השלם והמשובח ביותר; והרמז לדבר הוא בדברי התהלים⁸: "ואתה קדוש יושב תהלות ישראל" - המלה "קדוש" היא בגימטריא 410, כמנין שנותיו של הבית הראשון, שאז היתה השעה היפה לעם ישראל, "תהלות ישראל" (כך מסביר 'בעל הטורים' כאן).

עוד פרטים בהיסטוריה היהודית רמוזים בחלקי מגורת הזהב, עליה מדובר בהמשך הפרשה.

7. 'תוספות השלם' על הפסוק, אות ז.

8. כב, ד.

ציור המנורה מכתב ידו של הרמב"ם

המנורה היתה מורכבת משבעה קנים, אחד מהם היה מרכז המנורה ועמד ישר - ועליו נאמר: "ובמנורה ארבעה גביעים"⁹; וששה קנים הסתעפו מתוך קנה זה - "וששה קנים יוצאים מצדיה, שלשה קני מנורה מצדה האחד ושלשה קני מנורה מצדה השני"¹⁰. גם בקנים היו 'גביעים': "שלושה גביעים משוקדים בקנה האחד .. ושלשה גביעים משוקדים בקנה האחד"¹¹ - בששת הקנים יחד היו איפוא 18 גביעים (בכל קנה 3 גביעים), ואם נצרף את 4 הגביעים שבקנה המרכזי - נקבל 22.

רבינו שמעיה, מבעלי התוספות, רואה ב'גביע' סמל של מלכות - וכפי שמצינו ביוסף שכהן בתפקיד מלכותי במצרים, והיה לו גביע מיוחד.

ובכן, ארבעת הגביעים שבמרכז המנורה הם רמז לארבעה מלכים 'מרכזיים', כלומר: הם מלכו על עם ישראל כולו. הכוונה היא לשאול המלך ובנו איש-בושת שמלך אחריו, ולאחר מכן בא דוד המלך ובנו שלמה שמילא את מקומו.

18 הגביעים שבקנים ה'בודדים', רומזים ל-18 המלכים שמלכו לאחר פילוג הממלכה. ובעצם, זה 'פעמיים ח"י': 18 מלכים מלכו בירושלים - על שבט יהודה והנלווים אליו, ובמקביל להם עוד 18 שמלכו על שאר העם - שבט יוסף והנלווים אליו.

9. כה, לד.

10. כה, לב.

11. כה, לג.

[זו רשימת המלכים: ביהודה - רחבעם, אביה, אסא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציה, עוזיהו, יותם, אחז, חזקיהו, מנשה, אמון, יאשיהו, יהויקים, יהויכין, צדקיהו; בישראל - ירבעם, נדב, בעשא, אלה, עמרי, אחאב, אחזיהו, יהורם, יהוא, יהואחז, יהואש, ירבעם, זכריה, שלום, מנחם, פקחיה, פקח והושע].

עוד רמז בענין מספר הגביעים קושר אותם עם התורה והתפילה (אף הוא מבית מדרשם של בעלי התוספות)¹².

18 הגביעים שהיו בששת הקנים הצדדיים - רומזים לתפלת 'שמונה עשרה'; וארבעת הגביעים הנוספים, שהיו במרכז המנורה, רומזים לתלמוד הבבלי, שהוא היסוד של כל התורה שבעל פה, ובו יש ארבעה 'סדרים': מועד, נשים, נזיקין וקדשים (במשנה קיימים עוד שני סדרים: זרעים וטהרות, אך אין עליהם תלמוד בבלי).

ה

עוד רמזים רבים קיימים בצורת המנורה ובמרכיביה השונים, ולא נוכל להביא כאן את כולם, כמובן; נסיים ברמז קצר וקולע - מתוך מאמר של האדמו"ר הרי"צ, רבי יוסף יצחק מליובאוויטש¹³:

התורה נוקבת במשקל הזהב שממנו צריכה להיעשות המנורה וכליה - "ככר זהב טהור יעשה אותה את כל הכלים האלה"¹⁴. ורש"י מפרש: "שלא יהיה משקלה עם כל כליה, אלא ככר, לא פחות ולא יותר". רש"י ממשיך ומפרט כמה בדיוק זו יחידת המדה שנקראת 'ככר', אבל לעניננו קיים מסר בערכה המספרי של המלה:

'ככר' שווה 240, מספר שאפשר לאיית אותו בשתי צורות - או "רס" או "מר". המצוה לעשות את המנורה מ'ככר', מלמדת אותנו איפוא שעשיית מנורה לה' במובן הסמלי - הפצת אור וקדושה - היא חובה המוטלת על כל אחד בכל מצב; בין אם הוא במצב גבוה ו'רס', ובין אם הוא במצב קשה ו'מר' - מנורה לה' צריך לעשות...

12. תוספות השלם על הפסוק, אות ד.

13. ספר המאמרים תרצ"א, עמ' ריא.

14. כה, לט.

רמזים לפרשת תצוה

א. "ואתה תצוה .. שמן זית זך": רמז משולש לכל 27 אותיות התורה, מא' ועד ת' / ב. 'נר תמיד' בגימטריא 'בשבת' (והרמז לנשים) / ג. השם 'ארגמן' יש לו קשר עם השם 'גמרא' / ד. האבן השביעית שבחושן נקראת 'לשם' = 370. על משמעות מספר זה / ה. האבן האחרונה נקראת 'ישפה', והיא שייכת לבנימין, שאול המלך ואסתר המלכה

הפסוק הראשון בפרשה הוא: "ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך תתית למאור להעלות נר תמיד". לפי פשוטו הפסוק מתייחס לשמן ששימש להדלקת נרות המנורה שבבית המקדש; אך בספרי החסידות מצאו בו רמזים בעבודת ה' של יהודי בכל מקום ובכל זמן.

רמז מעניין נמצא בספר 'אור תורה', של המגיד ממעזריטש. הוא מפרש את המלה "תצוה" במשמעות של קשר והתחברות (כמו "עבודת צוות"), והכוונה היא לכך שמשה רבינו קושר ומחבר את עם ישראל אליו. הקשר עם משה הצדיק מביא את בני ישראל להבנה בתורה ובסודותיה; וכיון שהתורה מבוססת על אותיות הא"ב - הרי שבפסוק כאן נרמזים אותיות התורה, ולא פעם אחת בלבד אלא שלושה פעמים (בהתאם למוסבר בתורת הקבלה שיש שלוש רמות בענין אותיות התורה):

הרמז הראשון הוא במלה "א-ת" (לא נאמר "ואתה תצוה אל בני ישראל" אלא "ואתה תצוה את בני ישראל") - שיש בה רמז לאותיות כולן, מא' ועד ת'; הרמז השני הוא במלה "זית", שרומזת גם כן לאותיות מא' ועד ת' בדרך מקורית ולא שיגרתית: כשנבוא לכתוב את האות ת' במילואה נקבל "תיו" = 416. ובכן, הערך המספרי של המלה "זית" הוא 417, כלומר: האות "תיו" [416=] ועוד א' [1=]...

ואחרון חביב - הרמז השלישי הוא במלה "זך" שערכה המספרי הוא 27, וזה הרי מספר האותיות שבתורה. ולמי שחשב עד כה שיש רק 22 אותיות באל"ף-ב"ת - זו אינה טעות, כי אכן 'בגדול' קיימים 22 אותיות מא' ועד ת', אך כשנכנסים יותר לפרטים, קיימם עוד 5 אותיות סופיות: ך-ם-ן-ף-ץ, (שבספרים הקדומים הם נזכרים כמלה אחת - "מנצפך"¹⁵), וכשנצרף אותם ל-22 האותיות השיגרתיות נקבל ביחד את המספר 27.

[אגב, קיומן של חמשת האותיות הסופיות שופך אור על תופעה מעניינת. ידוע שלכל אות יש ערך מספרי, א' הוא 1, ב' - 2, וכן הלאה, עד לאות ת' ששווה 400. וכאן נשאלת השאלה, למה באמת זה מסתיים במספר 400? מדוע אין אות השווה 500, 600 וכן הלאה?

אלא שזה באמת מתפקידם של חמשת האותיות הסופיות - להשלים את המספרים החסרים. כך באמת מבואר בדברי חז"ל¹⁶, כי האות ך' מקבילה למספר 500, האות ם' מקבילה למספר 600, ן' = 700, ף = 800, ועד לאות ץ' ששווה 900. כשמגיעים לאלף - מתחילים מחדש באלף, כלומר: סופרים מחדש, ולדוגמא את המספר 1002 כותבים כך: א'ב - אלף אחד ושתי יחידות].

ב

הרמזים שהזכרנו בדבר אותיות הא"ב הם בסגנון 'חסידי', שאינו נצמד לתוכנו הפשוט של הפסוק; נראה עתה רמזים נוספים בפסוק זה הקרובים יותר לפשוטו.

בסוף הפסוק נאמר: "להעלות נר תמיד". 'בעל הטורים' מסביר כי המלים 'נר תמיד' הם בגימטריא 'בשבת' (=704), והדבר מלמד שאת נרות המנורה בבית המקדש יש להדליק באופן תמידי ללא הפסקה; גם בשבת, שבה אסור להדליק אש לצרכים אישיים, הרי את הנרות בבית המקדש יש להדליק.

כמבט מרחיב יותר ניתן לראות כך מסר לכל בית יהודי, שיש לדאוג שבכניסת השבת יהיה מוכן נר שיאיר את הבית (כמוכן שבבית הפרטי - בשונה מבית המקדש -

15. ראה 'קהלת יעקב' ערך 'מנצפך'.

16. ערוך מערכת אטב"ח. רש"י סוכה נב, ב. עץ חיים שער הירח פרקים ד-ה. ועוד.

אין היתר להדליק את הנר בשבת
 עצמה, ויש לוודא שההדלקה
 נעשית עוד לפני כניסת השבת).
 ומה שיותר מעניין הוא שבמלים
 של הפסוק יש רמז גם לכך
 שקיימת עדיפות שההדלקה
 תהיה על ידי הנשים.

זאת לומדים, אומר 'בעל
 הטורים', מהמלה "תצוה" השווה
 בערכה למלים "נשים צוה"
 (=501), ומכאן שהציווי על
 הדלקת נרות שבת מיועד בעיקר
 לציבור הנשים. בספר 'שני לוחות
 הברית' מביא רמז זה ולומד ממנו
 הוראה מעשית - נרות הנשים
 שמדליקות הנשים יהיו משמן
 זית, כשם שבפסוק כאן מדובר על
 "שמן זית זך" [למעשה, מסיבות
 שונות הדבר לא מיושם בחלק
 גדול מקהילות ישראל הנוהגים
 להדליק בנרות שעווה או חלב ולא בשמן זית, ולא כאן המקום להרחיב בכך].

נרות שבת קודש

ג

אחד מהמרכיבים הבולטים בתהליך עשיית בגדי הכהונה המתואר בפרשה, הוא הארגמן.

מה זה 'ארגמן'? כיום נפוץ לחשוב שצבע אדום-כהה הוא הנקרא 'ארגמן'. אכן כך סבורים הרמב"ם¹⁷ ורבי אברהם אבן עזרא¹⁸. אך הראב"ד - הבר-פלוגתא הידוע של

17. הלכות כלי המקדש, פרק ח הלכה יג.

18. בפירושו לתורה, תחילת פרשת תרומה.

הרמב"ם - חולק על הרמב"ם וסובר כי המלה 'ארגמן' מבוססת על המלים 'ארוג-מינין', כלומר, יש כאן אריגה של כמה מינים ביחד, כמה צבעים. כך מצאנו גם בדברי הרמב"ם¹⁹: "'ארגמן' - לפי שהוא ארוג במיני צבעונין הרבה".

בתורת הקבלה והחסידות²⁰ נקטו בשיטה זו ש'ארגמן' כלול מכמה גוונים, והטעימו זאת בכך שהמלה 'ארגמן' היא נוטריקון של שמות המלאכים: א'וריאל, ר'פאל, ג'בריאל, מ'יכאל, נ'זריאל. מלאכים אלו אינם עשויים מקשה אחת, ואדרבה - כל מלאך מייצג כיוון שונה, צד אחר; ה'ארגמן', הכלול מכמה צבעים שונים, מסמל את התכללות המלאכים יחד.

ונרחיב מעט. המלאכים מתחלקים באופן כללי לארבע מחנות, והשמות שהזכרנו הם הראשים: יש את מחנה מיכאל שבצד ימין, מחנה גבריאל שבצד שמאל, מחנה רפאל שבצד מזרח, ומחנה אוריאל שבצד מערב. זהו גם הרמז שבמלה המקודשת 'גמרא' - נוטריקון של ג'בריאל מ'יכאל ר'פאל א'וריאל. במלה 'ארגמן' נוספה האות נ' המסמלת את נוריאל, ומוסבר על כך ש'אוריאל' ו'נוריאל' הם 'משפחה' אחת, אלא שאוריאל נוטה יותר לכיוון של חסד ולכן נקרא אוריאל במשמעות של אור בהיר, ואילו נוריאל נוטה יותר לכיוון של גבורה ולכן נקרא נוריאל במשמעות של נור = אש שורפת²¹.

ואכן, בשיר השירים²² נאמר על הקב"ה: "מרכבו ארגמן" - 'מרכבתו' של הקב"ה כביכול אלו המלאכים, שנרמזים במלה 'ארגמן', וה'ארגמן' שהיה בבית המקדש אף הוא שייך לכך. כמובן שגם הצבעים האחרים שהשתמשו בהם - כמו ה'תכלת' - יש בהם משמעות עמוקה הקושרת אותם לעולמות העליונים, אך קצרה היריעה.

בהמשך הפרשה מדובר על עשיית ה'חושן', תכשיט מיוחד שהיה מונח על לבו של הכהן הגדול. בתוך החושן שובצו שתיים עשרה אבנים-טובות שהתורה מפרטת את

19. פירוש לשיר השירים ג, י.

20. ראה 'ספר הליקוטים' - דא"ח - צמח צדק, ערך 'ארגמן', ובמקורות המצויינים שם.

21. ראה בהרחבה ב'ספר הערכים חב"ד', ערך 'אוריאל' - ביחס לנוריאל.

22. ג, י.

שמותיהם, וזיהויים המדוייק עורר סקרנות רבה במהלך ההיסטוריה, כמו גם הבנת הרעיון הרוחני העומד מאחרי הדברים.

שתים עשרה האבנים מקבילים כמוכן לשנים עשר השבטים, ששמותיהם היו כתובות על האבנים. לא ניכנס כאן לכל הפרטים, שבחלקם יש חילוקי דיעות. במסגרת זו נביא רק כמה רמזים השייכים לשני אבנים, האבן השביעית והאבן האחרונה.

האבן השביעית נקראת 'לְשֵׁם', ועליה נכתב שמו של דן. רבי יהודה החסיד²³ נותן לדבר רמז מעניין: 'לשם' בגימטריא 'זה נחש' (=370) - דבר המאפיין במיוחד את שבט דן, כמו שכתוב²⁴ 'יהי דן נחש עלי דרך' [הדברים מכוונים בעיקר לשמשון הגבור שיצא משבט זה וידע כיצד לתקוף את אויבי ישראל בסגנון של נחש].

עוד מלה שהיא בגימטריא זהה (ליתר דיוק: היא שווה 369, הפרש של אחד שלא מתחשבים בו), היא המלה 'השוחמי' - המזכירה לנו את מה שכתוב בספר במדבר²⁵: "אלה בני דן למשפחותם, לשוחם משפחת השוחמי, אלה משפחות דן למשפחותם". כלומר: לדן היה בן אחד בלבד שנקרא 'שוחם', כך שכל זרע דן נכללו במשפחה אחת, 'משפחת השוחמי'.

ה

האבן האחרונה נקראת 'יִשְׁפָּה', ועליה נכתב שמו של השבט הצעיר - בנימין; ואכן, המלה "ישפה" - מגלה רבי יהודה החסיד²⁶ - היא בגימטריא "בנימין בן יעקב" (בהפרש של אחד: 'ישפה' שווה 395, ו'בנימין בן יעקב' שווה 396).

בדברי חז"ל²⁷ מצינו עוד בענין שם האבן 'ישפה', שמלה זו כוללת שתי מלים: יִשְׁפָּה. הקשר לבנימין הוא שבנימין ידע לשתוק - "יִשְׁפָּה ושותק". והכוונה היא לכך

23. ספר גימטריאות על התורה, עמ' תקלח-תקלט.

24. ויחי מט, יז.

25. פינחס כו, מב.

26. ספר גימטריאות על התורה, עמ' תקלט.

27. אסתר רבה פ"ו, יב.

שכאשר אָחִיו מכרו את יוסף הוא ידע מכך, ובכל זאת שמר על זכות השתיקה ולא סיפר מאומה ליעקב האב. את מדת השתיקה קיבל בנימין בירושה מאמו רחל, שגם היא ידעה לשתוק כאשר ראתה את אביה לבן מכניס ליעקב את לאה אחותה (במקום רחל עצמה).

מגילת אסתר

חז"ל מציינים שגם בהמשך הדורות רואים אנו את בני שבטו של בנימין מתאזרים בשתיקה. כך מוצאים אנו בשאול המלך שידע לשתוק מתוך צניעות וענווה²⁸, וגם באסתר המלכה (שהיתה מזרעו של שאול) בימי אחשורוש: 'אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר צוה עליה מרדכי'²⁹ - "ישָׁ פֶה", אבל יודעים מתי לסגור אותו.

נצטט בענין זה את דבריו המאלפים של רבינו בחיי, המתאר גם את צבעה של האבן: "היא כלולה מגווונים הרבה - אדומה, שחורה וירוקה. וסגולת האבן הזאת לעצור הדם. וניתנה לבנימין, לפי שנשתנה לבו לגווונים הרבה, וחשב מחשבות במכירתו של יוסף אם יגלה הדבר לאביו אם לא, ואף על פי כן נתגבר על יצרו והיה מעצור לרוחו ולא גילה הדבר לאביו, לכך ניתנה לו האבן הזאת; ונקראת 'ישפה', שתי מלות: יש פה, וזה יורה על מעלתו שאף על פי שהיה לו פה והיה לו לגלות הדבר - שתק ולא גילה".

נסיים בכך שלאבן זו - 'ישפה' - יש קשר מיוחד עם הגאולה שאנו מצפים לה. הנביא מבטיח לירושלים³⁰: "ושמתי כדכד שמשותייך" - כלומר, החומות של ירושלים

28. שמואל-א, י, טז.
29. אסתר ב, כ.
30. ישע'י נד, יב.

ייעשו מ'כדכד' שהיא אבן יקרה המאירה. בדברי חז"ל³¹ קיימת מחלוקת מהי אותה אבן, ולפי דיעה אחת מדובר באבן 'ישפה'. המהרש"א מסביר דיעה זו: מקומה של ירושלים הוא בחלקו של שבט בנימין, ולכן מתאים שחומות ירושלים ייעשו מהאבן השייכת לבנימין. זאת ועוד, העובדה שאבן זו היא האחרונה באבני החושן, רומזת לכך שיש לה קשר מיוחד עם אחרית הימים.

ואם כבר הגענו לזה, נזכיר את דברי רבינו אפרים (מבעלי התוספות)³², שהמלה 'חשן' שווה 358, ממש כמו המלה 'משיח' - יבוא ויגאלנו בקרוב, אמן.

31. בבא בתרא עה, א.

32. דבריו הובאו בחומת אנך על הפסוק. וכן ב'לקוטי שיחות' חלק יא עמ' 138.

רמזים לפרשת תשא

א. במעלתה של הקטורת, הקשר שלה עם 'שולחן' האוכל, והמיוחד במספר 11 / ב. 'נזיד עדשים' הוא חלקו של עשו, ולכן יצאו מבניו 11 רשעים שה' הצילנו מידם

כפרשת כי תשא באה הפרשה המפורסמת - 'פרשת הקטורת'. הקטורת היא תערובת של מיני צמחים היוצרת ריח טוב. המצוה היא להקטיר את הקטורת בבית המקדש פעמיים ביום - בבוקר ובערב, וגם כיום נוהגים לומר את 'פרשת הקטורת' הן בתפילת שחרית והן בתפילת מנחה. הקטורת ידועה כבעלת סגולות מיוחדות, ומייחסים משקל רב אפילו לעצם האמירה של 'פרשת הקטורת'.

צדיקי החסידות אומרים דבר מעניין³³, שכאשר אדם אוכל בקדושה ובטהרה - הוא מקבל מברכתה של הקטורת. הרמז לכך הוא באותם 'סממנים' שהתורה מפרטת במעשה הקטורת³⁴: "קח לך סמים, נטף ושחלת וחלבנה, סמים ולבונה זכה"; כשנקה את האות הראשונה שבכל מלה מארבעת ה'סממנים' - נ'טף, ש'חלת, ח'לבנה, ל'בונה - ונחברם יחד, נקבל את המלה 'שולחן', ומכאן שיש קשר בין שולחן האוכל לבין הקטורת.

בתורת הסוד מדברים הרבה על מעלתה של הקטורת בגלל שייכותה למספר 11. כי אמנם בתורה עצמה כתובים רק ארבעה 'סממנים' - כמו שהזכרנו (נטף, שחלת, חלבנה ולבונה) - אולם חז"ל קיבלו במסורת שיש להוסיף על כך עוד 7 'סממנים',

33. הובא בספר 'אגרא דפרקא', אות רטו. ועוד.

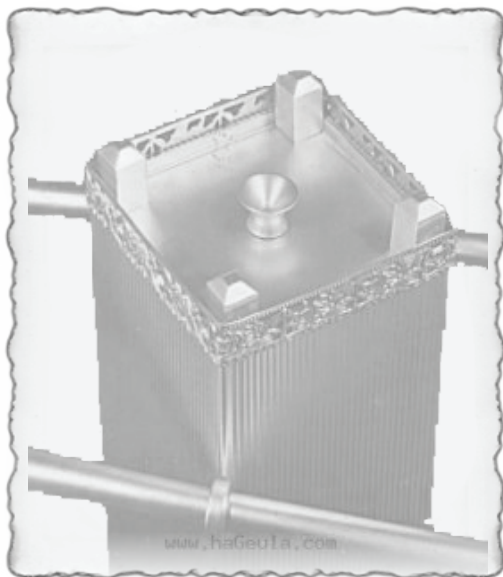
34. ל, לד.

כך שהתערוכת כוללת בסך הכל 11 'סממנים'. ההקפדה על מספר זה חשובה ביותר, וכפי שמצטטים בסדר התפילה: "ואם חסר אחד מכל סממניה - חייב מיתה".

ובכן, המספר 11, מסבירים בקבלה, הוא מספר שמאפיין את 'הצד השני', כלומר: כוחות הטומאה³⁵. הדוגמא הקלאסית לכך היא בספר בראשית³⁶, כאשר התורה מונה את 'אלופי עשו', כלומר: מנהיגי המשפחות שיצאו מעשו-אדום, ומזכירה בדיוק 11 'אלופים'. כך גם בספר דברים³⁷, התורה מפרטת 11 'ארורים' שהוכרזו על ידי הלויים - 'ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה ..

ארור מסיג גבול רעהו'... ועוד כדוגמתם; בסך הכל 11 סוגי חטאים שמקבלים קללה מיוחדת.

יש עוד דוגמאות לכך שצד ה'טומאה' מתאפיין במספר 11 - בשונה מצד הקדושה שבדרך כלל מתהדר דוקא במספר 10 (והמליצו על כך את המאמר: "כל המוסיף - גורע!")³⁸; אלא שהעובדה שהקטורת מתאפיינת במספר 11, אינה מלמדת חלילה על הפחתה בקדושתה, אלא להיפך - על כך שיש לה כח נדיר שהיא מסוגלת להתמודד כנגד כוחות הטומאה ולעצור בעדם³⁸.

מזבח הקטורת (מתוך "מלאכת המשכן" לר' משה לוי)

35. ראה 'תורת שמואל - תרל"ב' עמ' קנו, ובמקורות המצויינים שם.

36. בסוף פרשת וישלח.

37. פרשת כי תבוא כז, טו ואילך.

38. ראה במאמר המתחיל במלים 'כי תשא' מהרבי מליובאוויטש, שנאמר בשבת פ' כי תשא תשכ"ח.

ב

וברוח ימי הפורים, הקרובים תמיד לפרשת כי תשא, נציין שגם במגילת אסתר אנו מוצאים שצד האויב מתאפיין במספר 11 - כי מי שנתלה על העץ היו המן הרשע ולצדו עשרת בניו, בסך הכל 11 בני אדם.

נסיים בפרפרת נאה שכתב בענין זה הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון³⁹:

המן ובניו הם הרי מזרע עמלק, נכדו של עשו. שפלותו של עשו מתוארת בתורה בסיפור מכירת הבכורה - כאשר היה עשו מוכן למכור את בכורתו בתמורה ל'נזיד עדשים'⁴⁰.

ומעניין: כשנחשב את המלה 'אדם' השווה 45 כפול 11 - הכוונה להמן ועשרת בניו [עליהם נאמר בתהלים⁴¹: "לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם"], שהיו 11 ביחד - נקבל את המספר 495; זו גם הגימטריא של המלים 'נזיד עדשים' [ולמי שרוצה נוסף עוד⁴²: שמו של צעיר בניו של המן, הלוא הוא 'ויזתא' - הוא בגימטריא 'עדשים']...

זהו הערך האמיתי של אויבינו - המתאפיינים במספר 11 - 'נזיד עדשים!' ובכחה של הקטורת, שגם היא במספר 11 - נתגבר עליהם ונגיע בעז"ה למצב שבו "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

39. הובא ב'ילקוט לוי יצחק על התורה' חלק א עמ' 480.

40. תולדות כה, לד.

41. קכד, ב.

42. הובא ב'ילקוט לוי יצחק' שם עמ' 479.

נוסטלגיה...

הדברים דלעיל נכתבו לפני כמה שנים והתפרסמו לראשונה באתר "בית חב"ד".

לאחר כתיבת הדברים הבחינו כי בבטאון הזכור לטוב - 'שיחות לנוער' (שיצא לאור על ידי 'המרכז לעניני חינוך') הופיע טור שהוקדש לרמזי תורה, ואכן, חלק מהרמזים שנבחרו כאן - זהים למה שהופיע שם.

לחביבותא דמילתא באות כאן שתי דוגמאות:

תצוה.

פרשת תצוה (מתחילה במצות „נר תמיד” — הנר שדלק תמיד בבית המקדש. גם בבית היהודי דולק „נר תמיד”, הלא הוא נר השבת, הנר שהאשה הישראלית מדליקה אותו בכל ערב שבת והמכניס לבית היהודי קדושה ואור.

המלה תצוה (501) היא בגימטריא נשים צוה (צ פתוחה, ו צרוי), כי במצוות „נר שבת” וכו' הנשים.

*

למנורה שבבית המקדש השתמשו אך ורק בשמן זית זך, והשמן הוכן במיוחד מזיתים כתר-שים (כתית למאור), במלה כתית נרמו כמה שנים דלקה המנורה בשני בחי המקדש שהיו לישראל. המלה נחלקת לשתי מלים: תי" — תי"ב, כלומר 410 ו-420. הרי לנו מספר השנים שעמדו בחי המקדש הראשון והשני (עיינן גם לעיל „ושכנתי”).

כאמור, לוח המשכן את ישראל משך כל ימי נדודיהם במדבר, לכן הוא חי „מיטלטל” כלומר, אפשר חי להרכיבו ולפרקו. לאחר מכן בנה שלמה המלך את בית המקדש הראשון בירושלים, ולאחר גלות בבל (שנמשכה 70 שנה) בנו עזרא ונחמיה את בית המקדש השני.

כמה שנים עמד הבית הראשון וכמה השני? את התשובה לכך אנו מוצאים במלה אחת: כשי צוה ד' לבנות את המשכן נאמר: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, את המלה ושכנתי אפשר לחלק למספר מלים: ושכן — תי"ב, כלומר השכינה תשי"ב במקדש הראשון כמנין תי"ב (410) שנה, אפי"ב שך לקרא מלה זו בצורה אחרת גם: ושני — תי"ב, במקדש השני תשרה השכינה כמנין תי"ב (420) שנים, הרי לנו כאן המענה לשנות עמידת שני הבתי המקדש, הראשון 410 שנה והשני — 420 שנה.

להערות והארות:

מנחם מענדל רייצס

משעול הארבל 17 קרית גת
כתובת דוא"ל: rizs@neto.bezeqint.net
טלפון: 050-4125205
טלפקס: 08-6882799

עימוד ועיצוב גרפי: יצחק לוצקין 053.311.4874